

29 września 2025 r.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Witam serdecznie na szkoleniu, na którym omówimy zagadnienia związane ze **zmniejszeniem presji turystycznej oraz strategię i działania na rzecz ochrony przyrody.**

Nazywam się **Lech Krzysztofiak**, z wykształcenia jestem biologiem-ekologiem i pracuję w Pracowni Naukowo-Edukacyjnej Wigierskiego Parku Narodowego. Od wielu lat zajmuję się czynną ochroną środowiska przyrodniczego, w tym ochroną zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przybliżenie uczestnikom kluczowych narzędzi, metod i dobrych praktyk, które pomagają chronić najbardziej wrażliwe obszary przyrodnicze i kulturowe, a jednocześnie rozwijać atrakcyjną i bezpieczną ofertę turystyczną. W trakcie spotkania:

- przyjrzymy się zasadom zrównoważonej turystyki i roli planowania przestrzennego,
- omówimy skuteczne mechanizmy zarządzania przepływem turystów,
- zastanowimy się, jak edukacja i komunikacja mogą kształtować proekologiczne postawy odwiedzających.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Cel szkolenia

Szkolenie ma charakter praktyczny – opiera się na przykładach z Europy i świata, studiach przypadków oraz rozwiązaniach, które mogą być inspiracją do wdrażania podobnych działań w Polsce.

Udział w szkoleniu pozwoli Państwu nie tylko poszerzyć wiedzę teoretyczną, ale przede wszystkim zdobyć praktyczne wskazówki i inspiracje, które można wykorzystać w codziennej pracy – niezależnie od tego, czy działają Państwo w administracji publicznej, organizacjach pozarządowych, instytucjach naukowych czy w sektorze turystycznym. Naszym wspólnym celem jest poszukiwanie takich rozwiązań, które umożliwią harmonijne łączenie ochrony środowiska z rozwojem turystyki, tak aby cenne zasoby przyrodnicze i kulturowe były dostępne dla obecnych, ale i przyszłych pokoleń.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Agenda

Szkolenie ma na celu przybliżenie uczestnikom kompleksowych metod radzenia sobie z problemem nadmiernej presji turystycznej. Program został podzielony na trzy bloki:

Pierwszy blok poświęcony jest planowaniu zrównoważonego rozwoju turystyki. Zajmiemy się m.in. zasadami tej koncepcji, identyfikacją obszarów szczególnie wrażliwych oraz rolą planowania przestrzennego i limitów odwiedzin. Uzupełnieniem będą przykłady dobrych praktyk stosowanych w Europie i na świecie.

Drugi blok dotyczy zarządzania przepływem turystów w obszarach chronionych. Uczestnicy poznają narzędzia takie jak strefowanie, systemy rezerwacyjne czy monitoring natężenia ruchu, a także sposoby ograniczania dostępności i współpracy z administracją parków narodowych.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Agenda

Trzeci blok koncentruje się na edukacji turystów i ochronie szczególnie cennych przyrodniczo miejsc. Omówimy rolę kampanii informacyjnych, narzędzia komunikacji – zarówno w Internecie, jak i w terenie – oraz sposoby angażowania turystów w ochronę przyrody poprzez wolontariat czy inicjatywy *citizen science*. Zakończymy studium przypadków pokazującym, jak edukacja realnie wpływa na zachowania odwiedzających.

Spotkanie zakończymy podsumowaniem oraz sesją pytań i odpowiedzi.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Wprowadzenie

Turystyka stanowi jedną z najważniejszych gałęzi współczesnej gospodarki i kultury – umożliwia kontakt z przyrodą, poznawanie dziedzictwa i budowanie więzi między ludźmi. Jej szybki rozwój, wspierany dostępnością transportu i rosnącą mobilnością społeczeństw, niesie jednak ze sobą także poważne zagrożenia.

Nadmierna presja turystyczna coraz częściej prowadzi do przeciążenia środowiska przyrodniczego, szczególnie w obszarach chronionych, parkach narodowych czy rezerwach.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Wprowadzenie

Zbyt duża liczba odwiedzających może powodować erozję gleb, zanieczyszczenia, zakłócanie siedlisk zwierząt, a także napięcia z lokalnymi społecznościami, które często stają wobec trudnego zadania pogodzenia ochrony swojego otoczenia z rozwojem ekonomicznym.

W tym kontekście coraz większego znaczenia nabiera zrównoważone podejście do planowania i zarządzania turystyką. Odpowiedzialne decyzje, oparte na rzetelnych danych i analizach, pozwalają z jednej strony cieszyć się walorami przyrody i kultury, a z drugiej – zachować je dla przyszłych pokoleń. To nie tylko wyzwanie, ale i szansa na wypracowanie nowych modeli współpracy między administracją, organizacjami lokalnymi, przedsiębiorcami i samymi turystami.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I: Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Definicja i zasady zrównoważonej turystyki
- Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo
- Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin
- Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych
- Przykłady dobrych praktyk w Europie i na świecie

**SUSTAINABLE
TOURISM**

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Zrównoważona turystyka to model rozwoju turystyki, w którym równoważy się trzy wymiary: ekologiczny, społeczny i ekonomiczny. Jej celem jest umożliwienie turystom korzystania z atrakcji przyrodniczych i kulturowych w taki sposób, aby nie zostały one zniszczone ani zdegradowane, a jednocześnie przynosiły realne korzyści społecznościom lokalnym i gospodarce regionu.

Według Światowej Organizacji Turystyki

„Zrównoważona turystyka to turystyka, która w pełni uwzględnia obecne i przyszłe wpływy ekonomiczne, społeczne i środowiskowe, zaspokajając potrzeby odwiedzających, branży, środowiska i społeczności przyjmujących”

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Turystyka jest obszarem nieodłącznie związanym ze środowiskiem przyrodniczym, od którego stanu zachowania jest w dużej mierze zależna. W trosce o utrzymanie obszarów atrakcyjnych przyrodniczo oferowane usługi turystyczne powinny być więc w jak największym stopniu zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju. Poszanowanie przyrody oraz rdzennej kultury jest kluczowe dla dalszego rozwoju usług turystycznych, a co za tym idzie – zarówno dla społeczności lokalnych, firm turystycznych, jak i samych turystów. Aby turystyka zrównoważona mogła się w pełni rozwinąć, niezbędne jest zintegrowanie działalności turystycznej z celami ochrony przyrody oraz kształtowanie nowych zachowań turystów i organizatorów ruchu turystycznego.

SUSTAINABLE
TOURISM

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Duże znaczenie dla turystyki zrównoważonej ma dopuszczenie lokalnej społeczności do procesów planowania rozwoju – oprócz bogatych walorów przyrodniczych terenów, to ona jest bowiem elementem, który finalnie wpływa na jakość oferowanych usług turystycznych. To mieszkańcy regionu będą odgrywać ważną rolę w promowaniu przyjaznych środowisku zachowań i zachęcać przyjezdnych turystów do korzystania oraz powielania proekologicznych działań.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Postępujący rozwój zaplecza turystycznego powinien więc nie tylko generować nowe źródła dochodów dla społeczności lokalnych, lecz także przekładać się na działania przyjazne środowisku. Przykładami takich działań może być tworzenie proekologicznych gospodarstw agroturystycznych oraz aktywności mających na celu rozwój zrównoważonej bazy turystycznej.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Na podstawie wytycznych Światowej Organizacji Turystyki, czy praktyk stosowanych w ramach strategii UE dla turystyki, zasady zrównoważonej turystyki zwykle obejmują trzy filary: środowiskowy, społeczny i ekonomiczny. Możemy wymienić następujące zasady:

- **Ochrona środowiska przyrodniczego** – minimalizowanie negatywnego wpływu turystyki na ekosystemy (m.in. ograniczanie zużycia wody, energii, produkcji odpadów, ochrona siedlisk i gatunków).
- **Zachowanie dziedzictwa kulturowego** – poszanowanie lokalnych tradycji, historii, architektury i krajobrazu kulturowego, aby turystyka nie prowadziła do ich degradacji.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

- **Wspieranie lokalnych społeczności** – angażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne, tworzenie miejsc pracy i zapewnianie sprawiedliwego podziału korzyści ekonomicznych.
- **Edukacja i świadomość turystów** – promowanie odpowiedzialnych zachowań poprzez kampanie informacyjne, programy edukacyjne, jasne zasady korzystania z przestrzeni turystycznej.
- **Zarządzanie ruchem turystycznym** – wprowadzanie limitów odwiedzin, strefowania, systemów rezerwacyjnych i monitoringu, aby zapobiegać nadmiernej presji na środowisko.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

- **Równowaga ekonomiczna** – zapewnianie długofalowej opłacalności turystyki przy jednoczesnym unikaniu nadmiernej eksploatacji zasobów.
- **Dostępność i inkluzywność** – umożliwianie korzystania z oferty turystycznej różnym grupom społecznym, w tym osobom z niepełnosprawnościami, bez wykluczania kogokolwiek.
- **Długoterminowa perspektywa** – planowanie rozwoju turystyki w taki sposób, aby korzyści były trwałe i nie odbywały się kosztem przyszłych pokoleń.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Zmiana świadomości

Podróżując po różnych miejscach świata zauważamy, że zmienia się świadomość zarówno turystów, jak i społeczności przyjmujących gości. I to nie tylko w miejscach, które dopiero rozwijają się turystycznie. Głośno było o protestach mieszkańców Wenecji czy Barcelony chcących odzyskać swoje miasta dla siebie i idących za nimi decyzjach władz ograniczających np. najem krótkoterminowy albo możliwość wpływania do portów wycieczkowców. To też działania, które wpisują się w trend zrównoważonej turystyki.

Zmiany zachodzą też w krajach rozwijających się. Władze państwowe i lokalne wielu z nich zauważają, że inwestycja w ekologię się opłaca, a turyści chętniej przyjeżdżają do miejsc, gdzie znajdują czyste powietrze, wodę, nietknięte lasy.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Definicja i zasady zrównoważonej turystyki

Zmiana świadomości

Także kultura lokalna zaczyna być postrzegana jako wartość, a nie zacofanie. Zmienia się podejście nas samych, którzy zachowujemy się bardziej proekologicznie i świadomie wybieramy towary i usługi.

Podsumowując: zrównoważona turystyka to turystyka odpowiedzialna, dbająca o ludzi, przyrodę i gospodarkę jednocześnie, oparta na ochronie zasobów i długofalowym planowaniu.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo

Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo to proces rozpoznawania terenów, które ze względu na swoje walory i funkcje ekosystemowe wymagają priorytetowej ochrony i szczególnego podejścia w planowaniu przestrzennym, gospodarce czy rozwoju turystyki.

1. Kryteria identyfikacji

a) Walory przyrodnicze i unikalność – obszary, gdzie występują rzadkie siedliska (np. torfowiska, wydmy śródlądowe, reliktowe lasy).

b) Obecność gatunków chronionych i endemicznych – miejsca bytowania gatunków wpisanych na listy zagrożonych (np. Czerwona lista IUCN, Dyrektywa siedliskowa UE).

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo

1. Kryteria identyfikacji (cd.)

c) Znaczenie dla korytarzy ekologicznych i migracji – tereny, które łączą większe kompleksy przyrodnicze i umożliwiają migrację zwierząt).

d) Wysoka podatność na degradację – np. obszary górskie (erozja), wybrzeża morskie (zalewanie i abrazja), torfowiska (melioracje).

e) Funkcje ekosystemowe – regulacja klimatu, filtracja wody, zapobieganie erozji czy magazynowanie węgla.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo

2. Metody identyfikacji

- a) Monitoring środowiskowy (np. pomiary jakości wód, wskaźniki bioróżnorodności).
- b) Badania naukowe i inwentaryzacje terenowe (flora, fauna, siedliska).
- c) GIS i teledetekcja – zdjęcia satelitarne i drony umożliwiają analizę zmian krajobrazu, fragmentację siedlisk, wylesianie.
- d) Konsultacje eksperckie i lokalne – włączenie naukowców, administracji parków, społeczności lokalnych.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo

3. Przykłady obszarów wrażliwych w Polsce

- **Tatry i Pieniny** – unikalne gatunki (kozica tatrzańska, świstak), wysokie ryzyko erozji i presji turystycznej.
- **Biebrzański Park Narodowy** – bagna i torfowiska, kluczowe dla ptaków wodno-błotnych.
- **Puszcza Białowieska** – pierwotny las, siedlisko żubra i wielu rzadkich gatunków.
- **Obszary nadmorskie (Słowiński PN)** – ruchome wydmy, unikalne ekosystemy wydmowe.
- **Dolina Rospudy i obszary Natura 2000** – siedliska torfowiskowe chronione w UE w ramach sieci Natura 2000.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo

4. Znaczenie identyfikacji

Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych:

- umożliwia ich uwzględnienie w planowaniu przestrzennym i turystycznym,
- pozwala na tworzenie strategii ochronnych (np. zakaz wstępu, limity odwiedzin, ścieżki edukacyjne),
- stanowi podstawę do ubiegania się o fundusze unijne i międzynarodowe na ochronę przyrody,
- wspiera edukację ekologiczną i budowanie świadomości społecznej.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo

Podsumowując: Identyfikacja obszarów szczególnie wrażliwych przyrodniczo to kluczowy element polityki ochrony środowiska i planowania przestrzennego. Pozwala na wskazanie miejsc wymagających szczególnej ochrony przed działalnością człowieka, zapewniając zachowanie bioróżnorodności, usług ekosystemowych i dziedzictwa naturalnego dla przyszłych pokoleń.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Turystyka jest jedną z najszybciej rozwijających się gałęzi gospodarki światowej. Przynosi wymierne korzyści ekonomiczne, generując miejsca pracy, przychody dla regionów oraz przyczyniając się do rozwoju infrastruktury. Jednocześnie staje się źródłem poważnych wyzwań – prowadzi do degradacji środowiska naturalnego, przeciążenia infrastruktury miejskiej, a w niektórych miejscach także do obniżenia jakości życia mieszkańców. Zjawisko nadmiernego natężenia ruchu turystycznego, obserwuje się dziś w wielu częściach świata - od historycznych centrów miast, takich jak Wenecja czy Barcelona, po wrażliwe ekosystemy górskie i wyspiarskie. Odpowiedzią na te wyzwania jest planowanie przestrzenne zorientowane na zasady zrównoważonego rozwoju. W tym procesie kluczową rolę odgrywają także limity odwiedzin, które stanowią praktyczne narzędzie zarządzania ruchem turystycznym.

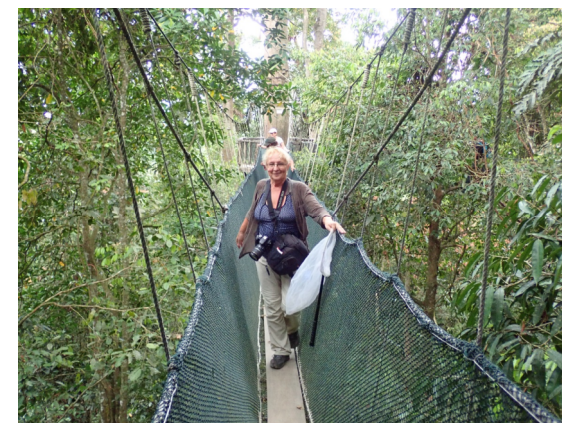
Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Planowanie przestrzenne w turystyce jest narzędziem pozwalającym na harmonijne łączenie funkcji turystycznych z ochroną środowiska i potrzebami lokalnych społeczności. Według raportów Światowej Organizacji Turystyki odpowiednie planowanie przestrzenne minimalizuje konflikty o zasoby, wspiera zachowanie krajobrazu i zwiększa korzyści ekonomiczne dla regionu. Ma ono szczególne znaczenie, ponieważ:

- pozwala wyznaczyć strefy intensywnego użytkowania (np. centra turystyczne, hotele, szlaki), strefy buforowe oraz obszary chronione,
- minimalizuje konflikty między turystyką a innymi użytkownikami przestrzeni (rolnictwem, leśnictwem, lokalnymi społecznościami),

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

- umożliwia wprowadzenie rozwiązań infrastrukturalnych sprzyjających ochronie środowiska, takich jak ścieżki piesze i rowerowe, systemy gospodarki wodno-ściekowej czy punkty edukacyjne,

- pozwala na dywersyfikację atrakcji i rozproszenie ruchu turystycznego, dzięki czemu zmniejsza się presja na najbardziej popularne miejsca.

Planowanie przestrzenne w turystyce nie ogranicza się więc do tworzenia map czy projektowania infrastruktury. Obejmuje także prognozowanie potrzeb, analizę wpływu na środowisko i konsultacje społeczne, które wspólnie prowadzą do racjonalnego zarządzania przestrzenią.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Zrównoważony rozwój turystyki

Zrównoważony rozwój turystyki definiuje się jako taki, który zaspokaja potrzeby obecnych turystów i społeczności lokalnych, jednocześnie chroniąc zasoby przyrodnicze i kulturowe dla przyszłych pokoleń. W praktyce oznacza to integrację trzech wymiarów:

1. **Ekologicznego:** ochrona środowiska naturalnego przed degradacją; dzięki planowaniu przestrzennemu możliwe jest wyznaczanie szlaków turystycznych w sposób ograniczający erozję gleby, regulowanie liczby obiektów noclegowych czy stosowanie ekologicznych rozwiązań w gospodarce wodno-ściekowej,

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Zrównoważony rozwój turystyki (cd.)

2. **Ekonomicznego:** zapewnienie stabilnego źródła dochodu dla regionu i jego mieszkańców; zrównoważona turystyka wspiera lokalne przedsiębiorstwa, promuje produkty regionalne i tworzy miejsca pracy, unikając jednocześnie uzależnienia od masowego napływu turystów,

3. **Społeczne:** poszanowanie kultury, tradycji i stylu życia mieszkańców; ważnym elementem jest partycypacja społeczności lokalnych w procesie planowania i podejmowania decyzji, aby uniknąć sytuacji, w której rozwój turystyki odbywa się kosztem komfortu i tożsamości mieszkańców.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Jednym z kluczowych instrumentów praktycznego zarządzania turystyką są **limity odwiedzin**. Ich podstawą jest koncepcja **pojemności turystycznej**, czyli maksymalnej liczby osób, które mogą korzystać z danego miejsca bez powodowania nieodwracalnych szkód w środowisku, infrastrukturze czy jakości doświadczenia turystycznego.

Wprowadzenie limitów ma kilka zasadniczych funkcji:

- **ochronną** – zapobiega nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych i kulturowych,
- **jakościową** – poprawia komfort zwiedzania, ograniczając tłok i kolejki,
- **edukacyjną** – uświadamia turystom, że dostęp do cennych zasobów wymaga odpowiedzialności,
- **zarządczą** – umożliwia lepsze planowanie transportu, usług i infrastruktury.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Limity odwiedzin mogą przyjmować różne formy, przykładowo:

- Machu Picchu (Peru) – od 2017 roku wprowadzono system biletów na konkretne godziny, aby rozłożyć ruch turystyczny i zmniejszyć erozję szlaków;
- Wenecja (Włochy) – od 2024 roku wprowadzono opłatę za wstęp i kontrolę liczby odwiedzających, co ma chronić miasto przed skutkami masowej turystyki;
- Park Narodowy Galápagos (Ekwador) – funkcjonuje system zezwoleń i ściśle określone trasy, które minimalizują ingerencję turystów w unikalne ekosystemy.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Limity odwiedzin mogą przyjmować różne formy, przykładowo (cd.):

- Tatry (Polska) – Tatrzański Park Narodowy prowadzi monitoring natężenia ruchu turystycznego i rozważa wprowadzenie ograniczeń liczby wejść na wybrane szlaki w szczycie sezonu, aby chronić wrażliwe ekosystemy (np. w niektórych obszarach stosuje się czasowe ograniczenia liczby turystów, np. na Morskie Oko czy w Dolinie Kościeliskiej w okresach największego ruchu).

Te przykłady pokazują, że limity odwiedzin są nie tylko środkiem ochrony przyrody, lecz także narzędziem poprawiającym jakość turystyki.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Choć planowanie przestrzenne i limity odwiedzin są uznawane za konieczne, wiążą się z pewnymi trudnościami. Do najważniejszych należą:

- sprzeciw turystów i przedsiębiorców, którzy obawiają się ograniczenia zysków,
- problemy organizacyjne, takie jak egzekwowanie limitów, kontrola biletów czy monitorowanie natężenia ruchu,
- ryzyko nierównego dostępu, gdy ograniczenia wiążą się z wysokimi opłatami, przez co turystyka staje się elitarną formą spędzania czasu.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Rola planowania przestrzennego i limitów odwiedzin

Rozwiązaniem jest tworzenie systemów elastycznych, łączących limity odwiedzin z edukacją, dywersyfikacją oferty i wsparciem lokalnych społeczności. Dzięki temu turystyka może pozostać dostępna, a jednocześnie odpowiedzialna.

Przykłady z całego świata dowodzą, że brak kontroli nad rozwojem turystyki prowadzi do poważnych kryzysów ekologicznych i społecznych. Z kolei odpowiedzialne planowanie i zarządzanie ruchem turystycznym pozwala tworzyć model turystyki, który będzie źródłem korzyści nie tylko dziś, ale i w przyszłości.

W konsekwencji można stwierdzić, że planowanie przestrzenne oraz limity odwiedzin nie ograniczają turystyki, lecz ją ratują – umożliwiając jej długotrwałe funkcjonowanie w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych to proces, w którym rozwój turystyki nie odbywa się kosztem mieszkańców ani środowiska, lecz staje się wspólnym przedsięwzięciem, łączącym interesy ekologiczne, ekonomiczne i społeczne.

1. Dlaczego integracja jest konieczna?

- Tradycyjny model ochrony przyrody często opierał się na wykluczaniu ludzi z obszarów chronionych (np. ograniczenia w użytkowaniu lasów, polowaniach, zbiorze runa leśnego). Powodowało to konflikty.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

1. Dlaczego integracja jest konieczna? (cd.)

- Współczesne podejście uznaje, że bez współpracy lokalnych społeczności nie da się skutecznie chronić przyrody – to mieszkańcy najlepiej znają teren i mają realny wpływ na jego użytkowanie.
- Turystyka może stać się narzędziem godzenia ochrony i rozwoju, jeśli korzyści są równomiernie dzielone.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

2. Formy integracji w planach turystycznych

- **Partycypacja w planowaniu** – konsultacje społeczne, włączanie mieszkańców w decyzje o rozwoju infrastruktury turystycznej.
- **Zatrudnienie i przedsiębiorczość** – tworzenie miejsc pracy w parkach narodowych, rozwój agroturystyki, rękodzieła i usług przewodnickich.
- **Edukacja i szkolenia** – programy edukacyjne dla lokalnych społeczności, które podnoszą świadomość ekologiczną i kompetencje zawodowe.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

2. Formy integracji w planach turystycznych (cd.)

- Dochody z turystyki dla mieszkańców – np. część opłat za bilety do parków przeznaczana na projekty lokalne (drogi, szkoły, infrastruktura).
- Promocja lokalnej kultury i tradycji – turystyka jako narzędzie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (język, zwyczaje, kuchnia).

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

3. Przykłady

- Masajowie w Kenii i Tanzanii – zarządzają terenami wokół parków, świadczą usługi przewodnickie, a część dochodów trafia do wspólnoty.
- Kostaryka – ekoturystyka z udziałem małych gospodarstw rodzinnych, które dbają o lasy i jednocześnie czerpią dochody z turystyki.

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

3. Przykłady (cd.)

- Podlasie (Polska) – rozwój agroturystyki, lokalnej kuchni i rękodzieła w powiązaniu z ochroną Biebrzańskiego PN.
- Tatry (Polska) – edukacja turystów realizowana wspólnie przez TPN i lokalnych przewodników, co wzmacnia lokalną tożsamość.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych

Podsumowanie: Integracja ochrony przyrody i lokalnych społeczności w planach turystycznych to klucz do zrównoważonej turystyki. Oparta na partycypacji, dzieleniu się korzyściami i ochronie dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego, pozwala nie tylko zachować środowisko, ale także wzmocnić lokalne gospodarki i budować akceptację dla działań ochronnych.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Przykłady dobrych praktyk w Europie i na świecie

Europa

1. Wenecja, Włochy – miasto wprowadziło system opłat i rezerwacji wizyt, aby ograniczyć liczbę turystów i zmniejszyć presję na zabytki.

2. Słowenia – rozwija koncepcję „zielonej destynacji”, certyfikując regiony, hotele i atrakcje pod kątem ekologii.

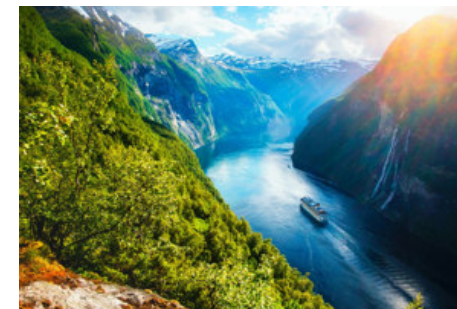
Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Przykłady dobrych praktyk w Europie i na świecie

Europa

3. Norweskie fiordy – regulacje dotyczące liczby statków wycieczkowych i rozwój ekologicznych form transportu (statki elektryczne, pociągi).

4. Barcelona, Hiszpania – wdrożenie strategii ograniczającej negatywne skutki masowej turystyki: kampanie edukacyjne, dywersyfikacja atrakcji turystycznych.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Przykłady dobrych praktyk w Europie i na świecie

Świat

1. Kostaryka – model ekoturystyki oparty na małych gospodarstwach i parkach narodowych; 25% powierzchni kraju objęto ochroną. Dochody z turystyki są przeznaczane na ochronę przyrody.
2. Bhutan – unikalna polityka polegająca na tym, że każdy turysta płaci dzienną opłatę, która wspiera lokalne społeczności i ochronę środowiska.
3. Nowa Zelandia – kampania edukująca turystów, jak zachowywać się odpowiedzialnie wobec przyrody i kultury Maorysów.
4. Wyspy Galápagos, Ekwador – wprowadzenie systemu zezwoleń i limitów odwiedzin na poszczególnych wyspach, aby chronić unikalną faunę i florę.

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Planowanie turystyki w kontekście osób ze szczególnymi potrzebami

Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki, zgodnie z dokumentami Unii Europejskiej (m.in. Agenda 2030), zakłada konieczność łączenia ochrony środowiska przyrodniczego, wzrostu gospodarczego oraz inkluzji społecznej. Jednym z kluczowych wymiarów tego podejścia jest zapewnienie powszechnej dostępności turystyki, rozumianej jako możliwość korzystania z walorów przyrodniczych i kulturowych przez osoby o różnych możliwościach fizycznych, sensorycznych i poznawczych.

Kluczowe kierunki działań

• **Dostępność przestrzeni turystycznych** – projektowanie szlaków, kładek, ścieżek edukacyjnych, punktów widokowych czy plaż z uwzględnieniem wózków, balkoników, wózków dziecięcych (pochylnie, balustrady, podjazdy).

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Planowanie turystyki w kontekście osób ze szczególnymi potrzebami

Kluczowe kierunki działań (cd.)

- Informacja i komunikacja – materiały drukowane i cyfrowe w wersjach dostępnych (np. kontrastowe tablice z pismem Braille’a, audiodeskrypcja, tłumaczenia PJM).
- Transport i logistyka – zapewnienie dostępnego dojazdu i oznakowania (parkingi, transport niskoemisyjny przystosowany do osób z ograniczoną mobilnością – np. melexy z miejscem dla wózka).

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

- Planowanie turystyki w kontekście osób ze szczególnymi potrzebami

Kluczowe kierunki działań (cd.)

- **Oferta turystyczna** – tworzenie pakietów i atrakcji dopasowanych do różnych grup: trasy krótsze i łatwiejsze, programy wolontariatu dostępne dla seniorów czy osób o ograniczonej sprawności, alternatywy cyfrowe (np. wirtualne spacery VR po obszarach chronionych).
- **Zaangażowanie społeczności lokalnych** – szkolenia dla przewodników i operatorów turystycznych z obsługi gości ze szczególnymi potrzebami.

SUSTAINABLE
TOURISM

Zmniejszenie presji turystycznej – strategie i działania na rzecz ochrony przyrody

Blok I. Planowanie zrównoważonego rozwoju turystyki

• Planowanie turystyki w kontekście osób ze szczególnymi potrzebami

Dlaczego to ważne

- **Społecznie** – włączenie grup dotąd wykluczonych z pełnego uczestnictwa w turystyce.
- **Ekonomicznie** – dostępność zwiększa liczbę turystów i wydłuża sezon (np. seniorzy podróżują poza wakacjami).
- **Środowiskowo** – dobrze zaplanowana infrastruktura dostępna oznacza często także rozwiązania przyjazne dla środowiska (np. kładki chroniące torfowiska i jednocześnie ułatwiające dostęp).

SUSTAINABLE
TOURISM

■ Materiały pomocnicze

- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-dotyczace-realizacji-zasad-rownosciovych-w-ramach-funduszy-unijnych-na-lata-2021-2027-1/>

- https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/148700/wytyczne_032025.pdf

Załączniki:

- Załącznik nr 1 Standard minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS+.
- Załącznik nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności 2021-2027.
- Załącznik nr 3 Procedura służąca do włączania postanowień KPN do praktyki wdrażania programów.
- Załącznik nr 4 Procedura służąca do włączania postanowień KPP do praktyki wdrażania programów.

Zapraszam na przerwę

Fundusze Europejskie

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych
ul. Kolejowa 5/7, 01-217 Warszawa

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych